

ják be, hogy a dzsessznek a ritmuson kívül, a ritmussal együtt „értelme” is van. A mindent elöntő diszkózene és bárgyú reppelés korszakában oly jólesik hallgatni, hogy vannak festői és értelmes ritmusok!

A kötetet a Nap Kiadó adta ki (mint a 2003-as *fojtást* is), és Domokos Mátyás szerkesztette. A nyáron elhunyt, minden értékre figyelő nagy embernek egyik utolsó fontos tette volt ez: Deák költészetének fontosságára neve pecsétjével ő is fölhívja figyelmünket.

Tokai András

Ami menthető

Filip Tamás:
Mentés másképpen
Ráday Könyvesház,
Bp., 2005.

Menteni, ami menthető. Bombázás, ostromállapot idején, mikor a nagy sietve megtömött kofferban egymás mellé szorul a fénylő családi ezüst, füstölt oldalas, keretéből kivágott, összegöngyölt Barabás-festmény; de menekítünk máskor és másképpen is – emlékképeket, elejtett vagy éppen feledhetetlennek szánt mondatokat, memoritereket, mintha őrzésük legalábbis életre szóló kötelezettség volna. Mindnyájan hozott anyagból dolgozunk, hisz csak így határozhatjuk meg önmagunkat a hiánnyal szemben. Ez mind én voltam egykor, mondjuk, a némaságot számonkérésnek véve – a megőrzött képek és gondolatok növekvő halmaza így alakul majd a visszatekintés során személyes élettörténetté, sorssá.

Mentés másképpen című új kötetével Filip Tamás ezt a sokszínű emlék-és ötletthalmazt kelti új életre. A *mentés másként* számítógépes parancsszava, ami a bevitt adatok új néven való elraktározását jelenti, az ő értelmezésében reprodukciós folyamattá változik – olyan alkotói eljárásmoddára, amelyben az eredetiség kérdése nem játszik döntő szerepet, inkább a felidéző, a megemlékező sajátos látásmódja számít. Filip Tamás műgyűjtőkhöz hasonlóan alakítja, fejleszti kollekciónak, évtizedes mentéssorozatának eredménye ez a hol ötletbörzére, hol naplóregényre emlékeztető könyvecske. A kötet tömbyszerű, belső tagolása csak hozzávetőleges, tartalma szerint pedig meglehetősen sokféle – vendég-szöveg, bonmot éppúgy helyet kap benne, mint szójáték vagy magánjellegű elmélkedés; valahogy így működhet az emberi emlékezet is, értéket és kacatot egyaránt őrizve. Filip a kategorizálás, elkülönítés szándé-

ka nélkül adja közre szövegeit: gyermekkoráról és családtagokról mesél, nagy költőket idéz, majd filmelményekre hivatkozik a rövidke, többnyire csak pár soros jegyzetekben. Nem szelektál, hisz írásainak motorja az azonosság villanásszerű felismerése – annak tudata, hogy minden tapasztalat és érzés valahol közös, *egy-értelmű* létezőre utal. A töredékek, szövegszilánkok egybeolvasva mozaikfestményként jelenítik meg az író portréját, ami másként talán nem volna megismerhető. „Versben könnyebben el tudok rejtőzni. Ezek az írások tárgyuknál fogva többet árulnak el szerzőjük érzelmeiről, érdeklődéséről, irodalmi, művészeti preferenciáiról. Napvilágra hoznak valami olyat, amit korábban csak a család, a közeli barátok tudtak.”

Nos, Filip Tamás itt tényleg nem rejtőzik el – sőt, néha inkább mutogatja magát, felszabadultan fecseg az olvasó szempontjából lényegtelen dolgokról is. Mintha nem érezné a történetek súlyát, a jelentős és jelentéktelen közötti, sokszor tényleg csak minimális különbséget. Hétsoros jegyzetben (s nem minden büszkeség nélkül) mesél arról, hogy egyszer betelefonált a Duna Televízió szerkesztőségéhez, mert a teletext híreinek olvasásakor felfedezett egy elírást. Bőbeszédűsége azért is zavaró, mert Filip másutt pontosan, minden körülményeskedés nélkül képes megragadni ragyogóan csendes képeket – mint például a következőt: „1994. szeptember 18-án, futás közben, a csepeli kertvárosban, a Kassai utcában észrevettem egy, piros, emeletes, londoni autóbust. Mintha egy Mácsai István-képet láttam volna. Mint a Notre Dame egy behavazott magyar faluban, vagy a bérház gangján sétáló oroszlan. A busz még vagy két évig parkolt azon a helyen. Végtagok nélküli próbababák feküdtek a padlóján.” Nincsenek felesleges szavak, csak valami álombeli némaság, próbababák egy elhagyatott, piros buszon. Az ilyen különleges, meglesett pillanatok töltik meg energiával a kötetet. A szövegek egyenetlensége talán szükséges rossz – e nélkül a könyvből az esetlegesség varázsa veszne el: az a gondolati szabadság, ami picit a naggyal, profánt a szenttel akadály nélkül összekapcsol.

A Mentés másképpen lezáratlan mű. Nincs kezdő- vagy végpontja, részletei egymás mellett, s nem egymás után érvényesek, nem követnek lineáris menetet, ahogyan nem követ síneket, előre kijelölt utakat a gondolkodás és az emlékezet sem. Filip menti, ami menthető – apja szavait, tűnő gondolatöredéket, verssorokat. Amit megőriz, „...keze közt fénylik, mint / mint zálogból kiementett családi ezüst.”

Koncz Tamás